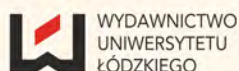

Marianna Greta

Euroregiony polskie w procesie integracji europejskiej oraz w przezwyciężaniu peryferyjności i dysproporcji regionalnych

**Euroregiony polskie w procesie integracji
europejskiej oraz w przewyżczeniu
peryferyjności i dysproporcji regionalnych**

WYDAWNICTWA
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

Marianna Greta

**Euroregiony polskie w procesie integracji
europejskiej oraz w przewyżczeniu
peryferyjności i dysproporcji regionalnych**

 WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU
ŁÓDZKIEGO

ŁÓDŹ 2013

Marianna Greta – Katedra Gospodarki Światowej i Integracji Europejskiej
Uniwersytet Łódzki, 90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 41/43

RECENZENCI

Walentyna Kwiatkowska, Jacek Otto

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

PROJEKT OKŁADKI

Ewa Tomczak-Woźniak

Na okładce wykorzystano grafikę autorstwa Ewy Tomczak-Woźniak

© Copyright by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2013

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.06177.13.0.M

ISBN (wersja drukowana) 978-83-7525-852-3
ISBN (ebook) 978-83-7969-259-0

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63, faks (42) 665 58 62

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział I. Regiony i rozwój regionalny, klasyfikacja teorii regionów – wybrane zagadnienia	13
Uwagi wstępne	13
1. Region i rozwój regionalny – cele i czynniki rozwoju regionalnego	13
2. Ekonomia regionu w poszukiwaniu teorii euroregionu	18
2.1. Elementy teorii regionu i klasyfikacja wybranych teorii	18
2.2. Teorie lokalizacji – czy tylko w kręgu potencjału produkcyjnego i kosztów transportu – nowa jakość lokalizacji	21
2.3. Przepływy czynników produkcji, specjalizacja i efekty aglomeracji, czyli od tradycyjnej do nowoczesnej teorii handlu zagranicznego w rozwoju regionów	22
2.4. Organizacja i innowacyjne otoczenie w budowie teorii regionu	24
2.5. Teoria geografii przemysłu i możliwości nowego uprzemysłowienia w regionie	26
3. Regiony w Unii Europejskiej (UE) – wybrane zagadnienia	26
3.1. Regiony w procesie decyzyjnym UE i dyplomacja regionów	27
3.2. Regiony a typ państwa w UE	29
3.3. Regiony w strukturze terytorialno-administracyjnej państw UE	34
3.4. Podział NUTS w UE – istota, znaczenie oraz dążenie do usystematyzowania i porównywalności regionów w Europie	37
Uwagi końcowe w kontekście wniosków dla euroregionów	45
Rozdział II. Od współpracy transgranicznej do euroregionów	47
Uwagi wstępne	47
1. Od współpracy transgranicznej	47
2. ... do euroregionów	53
Uwagi końcowe	59
Rozdział III. Instrumenty organizacyjne (instytucjonalne) i prawne regionów/euroregionów	61
Uwagi wstępne	61
1. Rada Europy i jej wpływ na instytucjonalizację regionów w Europie	62
1.1. Krótki rys genezy Rady Europy i struktury organizacyjnej	62
1.2. Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy jako główny organ dla funkcjonowania regionów/euroregionów	67
1.2.1. Funkcje Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy	67
1.2.2. Struktura organizacyjna Kongresu Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy	68
2. Komitet Regionów i jego znaczenie w instytucjonalizacji regionalnej	69
2.1. Funkcje Komitetu Regionów dla regionów i euroregionów	69
2.2. Struktura organizacyjna Komitetu Regionów	71

3. Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG) i jego szczególnie zaangażowanie oraz „misja” dla euroregionów	73
3.1. SERG – geneza, zadania i cele	73
3.2. SERG – struktura organizacyjna i członkostwo	75
3.3. SERG – funkcje dla euroregionów i „misja specjalna”	79
4. Umocowanie prawne regionów/euroregionów	82
4.1. Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi (Konwencja Madrycka) – jako główna podstawa prawna dla regionów transgranicznych	82
4.2. Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych kodeksem dla współpracy transgranicznej	84
4.3. Europejska Karta Samorządu Terytorialnego i Europejska Karta Samorządu Regionalnego	85
Uwagi końcowe w kontekście wniosków dla euroregionów	87

Rozdział IV. Instrumenty finansowe dla regionów/euroregionów w ramach unijnej polityki regionalnej, polityk sektorowych oraz finansowe mechanizmy spoza UE	89
Uwagi wstępne	89
1. Polityka regionalna UE „dzisiaj i „jutro”	91
1.1. Lata 2007-2013 i 2014-2020	91
1.2. Strategia Europa 2020 – założenia i cele – jako wyznacznik przyszłej polityki regionalnej UE i „nowej filozofii” dla jej instrumentów finansowych	96
1.3. Polityka regionalna w perspektywie 2014 -2020 – wybrane problemy	100
2. Unijne fundusze strukturalne dla regionów/euroregionów w ramach polityki regionalnej w okresie 2007-2013 oraz Fundusz Spójności – obszary wsparcia	103
2.1. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – geneza, rozwój, obszary wsparcia	103
2.2. Europejski Fundusz Społeczny (EFS) – geneza, rozwój, obszary wsparcia	109
2.3. Fundusz Spójności (FS) – geneza, rozwój, obszary wsparcia	112
3. „Nowy” wymiar wsparcia ze „starych” funduszy strukturalnych w polityce spójności na lata 2014-2020	115
4. Istota i znaczenie nowego instrumentu finansowego „Łącząc Europę” w dochodzeniu do smart specialisation	117
5. Fundusze z polityk sektorowych UE	124
5.1. Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – geneza, rozwój, obszary wsparcia	124
5.2. Europejski Fundusz Rybacki (EFR) – geneza, rozwój, obszary wsparcia	127
6. Inicjatywy Wspólnotowe (IW) – jako szczególny rodzaj finansowania regionów/euroregionów	128
6.1. Inicjatywy Wspólnotowe – ogólna charakterystyka i klasyfikacja	128
6.1.1. Inicjatywa INTERREG – istota i funkcjonowanie oraz znaczenie euroregionalne	132
6.1.2. Pozostałe Inicjatywy Wspólnotowe	135
7. Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP) – znaczenie dla euroregionów	139
8. Inne instrumenty finansowe dla wspierania euroregionów: Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i Norweski Mechanizm Finansowy	141
8.1. Fundusze Norweskie (Mechanizm Finansowy EOG, Norweski Mechanizm Finansowy)	141
8.2. Szwajcarki Instrument Finansowy	144
Uwagi końcowe w kontekście wniosków dla euroregionów	146

Rozdział V. Euroregiony wobec pobudzania możliwości rozwojowych – klastry i Partnerstwo Wschodnie	149
Uwagi wstępne	149
1. Euroregion w roli naturalnego klastra	149
1.1. Klaster – ujęcia i kryteria definicyjne, teoretyczne zależności	149
1.2. Czynniki i etapy tworzenia klastrów w kontekście porównań z euroregionem	151
1.3. Znaczenie „nowej ekonomii” dla regionalnego i euroregionalnego klasteringu	156
2. Europejska Polityka Sąsiedztwa (EPS) i Partnerstwo Wschodnie jako inicjatywa wynikająca z euroregionów i dla euroregionów	159
2.1. Geneza Europejskiej Polityki Sąsiedztwa w poszukiwaniu wzajemnej współpracy	159
2.2. Rozwój i realizacja celów EPS	161
2.3. Partnerstwo Wschodnie (PW) – płaszczyzny działania i ramy instytucjonalne	164
2.4. Partnerstwo Wschodnie (PW) – polsko-szwedzka inicjatywa zbliżenia wschodniego w relacjach z UE	167
Uwagi końcowe w kontekście euroregionów	172
Rozdział VI. Aktywność polskich euroregionów w Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT)	175
Uwagi wstępne	175
1. Europejska Współpraca Terytorialna (EWT) – istota, priorytety i działania	175
2. Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) narzędziem wzmocnienia i upowszechniania priorytetów i działań EWT	180
3. Polskie euroregiony zachodnie w programach EWT	181
4. Pozostałe polskie euroregiony (granica południowa, wschodnia i północna) w programach EWT	189
4.1. Program Operacyjny EWT Polska-Słowacja	189
4.2. Program Operacyjny EWT Polska-Litwa	193
4.3. Program Operacyjny EWT Południowy Bałtyk	195
5. Programy EWT w ramach Partnerstwa Wschodniego	198
5.1. Program Operacyjny EWT Polska-Białoruś-Ukraina	198
5.2. Program Operacyjny EWT Litwa-Polska-Rosja	200
Uwagi końcowe	205
Rozdział VII. Studium empiryczne polskiej euroregionalizacji – wybrane zagadnienia	207
Uwagi wstępne	207
1. Polskie pogranicza w opinii „ludności euroregionalnej” przed i po członkostwie w UE	208
1.1. Cele euroregionalne	208
1.2. Czynniki euroregionotwórcze	211
1.3. Znaczenie euroregionalizacji dla pogranicza	214
1.4. Korzyści euroregionalne	219
1.5. Bariery euroregionalne	221
1.6. Próba weryfikacji wpływu euroregionalizacji na jakość życia społeczności lokalnych przy uwzględnieniu wynagrodzeń (przykład trzech regionów pogranicza Polski)	226
2. Euro-miasta nowoczesną formą aktywizacji transgranicznej i wzorcem dla euroregionalnego modelu rozwoju	229
3. Projekt Euregio PL-CZ i jego praktyczne znaczenie	233
4. Sieci parasolowe w euroregionach	236
4.1. Istota sieci parasolowych	236
4.2. Przykład projektu parasolowego Tatry-Karpaty-Beskidy w zacieśnianiu transgranicznych więzi	237

5. Euroregion Karpacki – jako szczególny model więzi transgranicznych o dużym znaczeniu praktycznym dla euroregionalnych partnerów	240
5.1. Opinie o euroregionie na „starcie” oraz z perspektywy doświadczeń i Partnerstwa Wschodniego	240
5.2. Ukraiński aspekt euroregionu – wybrane zagadnienia dotyczące realizacji działań z funduszy pomocowych jako przykład praktycznego partnerstwa	246
5.3. Grant Szwajcarski w Euroregionie Karpackim i jego praktyczne znaczenie	249
5.4. Wymiana dobrych praktyk oraz Regionalna Strategia Innowacyjna w Euroregionie Karpackim i jej euroregionalne oddziaływanie	252
6. Euroregion Bałtyk i jego wymiar praktyczny w Programie Region Morza Bałtyckiego oraz w wykorzystaniu funduszy norweskich	253
6.1. Program Region Morza Bałtyckiego i działania na rzecz ekologicznej ochrony środowiska morskiego oraz inne priorytety	253
6.2. Aktywność funduszy norweskich na północnym euroregionalnym pograniczu Polski oraz Programu „Bałtyk 21”	262
Uwagi końcowe	266
Zakończenie	267
Literatura	271
Spis tabel, map, schematów, wykresów i załączników	279
Załączniki	283

Wstęp

Powojenne procesy integracyjne w Europie wpisały się na stałe w funkcjonowanie poszczególnych państw członkowskich jak też w historię społeczną, gospodarczą i polityczną Europy. Tym samym stały się elementem analiz i opracowań literaturowych, jak też badań naukowych i dyskusji w celu poszukiwania nowych impulsów rozwojowych, wzmacniania już istniejących, reformowania polityk wspólnotowych oraz konstrukcji instytucjonalnej i finansowej Unii Europejskiej (UE) dla urzeczywistniania partnerstwa i subsydialności.

W nurt tych badań, poszukiwań i opracowań włączają się euroregiony jako regiony szczególnej „misji” w europejskiej integracji. Nie są one wprawdzie zjawiskiem zupełnie nowym i nieznanym, bo towarzyszą powojennej integracji europejskiej od samego początku wraz z patronalnym Euroregionem Euregio na granicy niemiecko-holenderskiej (1958 r.). Mimo to, euroregiony stanowią ciągle problem za mało rozpoznany, kryjący w sobie jeszcze wiele tajemnic i niewiadomych, niezapisanych kart, które stopniowo dają się odkrywać w miarę pogłębiania wiedzy o UE, jej funkcjonowaniu, prawidłowościach i regionalnych problemach rozwojowych. Dotyczy to również polskich euroregionów, które zapoczątkowały euroregionalizację w Europie Środkowo-Wschodniej i wciąż nadają jej kierunek rozwojowy oraz dynamikę w służbie pełnej integracji. Wystarczy tu choćby wspomnieć ich szczególną aktywność w wielopoziomowej strukturze organizacyjnego współdziałania euroregionów:

- poziom euroregionalny ogólnoeuropejski – Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG);

- poziom euroregionalny, tzw. grupowy, np. Czwórka Wyszehradzka, Rada Konsultacyjna Euroregionów Krajów Grupy Wyszehradzkiej, Węgiersko-Słowacki Euroregion Vah-Dunaj-Ipel, Polsko-Czeska Komisja Międzyrządowa ds. Współpracy Transgranicznej;

- poziom euroregionalny, tzw. krajowy, który łączy współdziałanie w krajach ich pochodzenia, a w Polsce jest to Forum Polskich Regionów Granicznych.

Już samo istnienie struktur organizacyjnych dla euroregionów świadczy o ich obecności, zaś poważne przedsięwzięcia realizacyjne potwierdzają miejsce euroregionów w rozwoju regionalnym kraju i w gospodarce narodowej.

Poparcie dla euroregionów ze strony UE jest niewątpliwe gdyż mają one – w porównaniu z innymi regionami – dodatkowe priorytety w polityce regionalnej, a dzieje się tak, szczególnie w sposób widoczny i odczuwalny, począwszy od Maastricht. Każde kolejne okresy finansowe polityki regionalnej realizowanej jako polityka spójności dawały zielone światło europejskiej współpracy transgranicznej. Wyrażało się to i wyraża w wielości programów operacyjnych tejże współpracy, której zasięg poprzez euroregiony wkracza również do krajów spoza UE, np. do Białorusi, Ukrainy czy Rosji, bądź Szwajcarii i Norwegii. Odzwierciedleniem tych poczynań jest Europejska Współpraca Terytorialna (EWT) w okresie 2007–2013. Nadchodzący zaś okres finansowy, tj. 2014–2020, zdaje się być jeszcze „łaskawszy” dla współpracy transgranicznej euroregionów, a wprowadzenie nowego instrumentu finansowego „Łącząc Europę” jest tego dowodem.

Euroregiony pozytywnie sprawdzają się jako forma współpracy oraz aktywizowania peryferyjnych regionów granicznych, chociaż sam termin euroregion nie ma w Unii Europejskiej charakteru oficjalnego. W odróżnieniu więc od takich pojęć jak współpraca transgraniczna czy region graniczny nie występuje on w oficjalnych dokumentach UE, czy w umowach międzypaństwowych odnoszących się do regionów prowadzących współpracę ponadgraniczną. Zatem geneza i używanie tegoż określenia skłania do opinii iż jest to termin potoczny, mocno jednak zakorzeniony w literaturze i praktyce społeczno-gospodarczej, czy też mass mediach. Fakt ten powoduje, iż można twierdzić, iż euroregion stał się już normą prawa zwyczajowego i coraz częściej pojawia się w oficjalnych dokumentach regionalnych i lokalnych związanych z formalizacją współpracy transgranicznej. Euroregiony mają więc swoje miejsce tak w UE, jak i poszczególnych krajach członkowskich, podlegają różnym instytucjom, są beneficjentami pomocy strukturalnej i realizują różne przedsięwzięcia w wymiarze lokalnym o znaczeniu ponadregionalnym i integracyjnym. Oczywiście bez zaplecza instytucjonalnego i finansowego nie byłyby tym czym są.

Wielość problemów jakie skrywają i łączą w sobie euroregiony zachęca i rodzi potrzebę do badań i opracowań w obszarze powyższych zagadnień. Niniejsze opracowanie próbuje wyjść naprzeciw tym wyzwaniom. Jego zasadniczy cel skupia się na poszukiwaniu i wykazywaniu dobroczynnego wpływu euroregionalizacji na obszary nią objęte w kierunku łagodzenia dysproporcji rozwojowych i skutków peryferyjności terenów przygranicznych, dla których granica była „furtką” do sąsiada, ale także siedliskiem wielu problemów i zagrożeń.

Cel ten jest stopniowo realizowany w kolejnych fragmentach, które mają charakter zarówno bardziej ogólny i teoretyczny jak i też szczegółowy oparty na empirycznej weryfikacji. Dwa wprowadzające rozdziały (I i II) dotyczą, generalnie rzecz ujmując, regionów, współpracy transgranicznej i euroregionów. W nich bowiem zawarte są zagadnienia m.in. ekonomii regionu w poszukiwaniu teorii dla euroregionu oraz dochodzenie od regionu do euroregionu.

Dalsze fragmenty dotyczą instrumentalizacji euroregionalnej, która generalnie mieści się w instrumentach instytucjonalnych i finansowych regionów. Jednakże są też takie instytucje czy instrumenty finansowe, które przynależą wyłącznie euroregionom, na co wskazano, np. Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG) po stronie instytucji, czy np. specjalistyczne fundusze w ramach Partnerstwa Wschodniego, czy też Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) po stronie finansów. Oczywiście, że zagadnienia instytucjonalizacji są bardzo rozległe, gdyż tak regionami jak i euroregionami zajmują się wszystkie organy UE, gremia doradcze (poza opisanym tu Komitetem Regionów) czy instytucje autonomiczne, organizacje i struktury branżowe. I dlatego wybrano, w opinii nie tylko Autorki, te najważniejsze. W odniesieniu zaś do instrumentów finansowych opisano tak unijne jak i pozaunijne środki finansowe obsługujące różne przedsięwzięcia realizacyjne i oddziaływujące zarówno na „twarde” jak i „miękkie” czynniki rozwoju regionalnego i euroregionalnego. W związku z tym uwzględniono fundusze strukturalne z polityki regionalnej i polityk sektorowych, Inicjatywy Wspólnotowe, Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa, fundusze norweskie i granty szwajcarskie. Uwzględniono tu także „nowy” wymiar polityki regionalnej na lata 2014–2020 wraz z jej nowym instrumentem finansowym „Łącząc Europę”, którego obecności i aktywności z nadzieją należy oczekiwać w euroregionach.

Rozdział V jest z natury swej w pewnej części teoretyczny, jak i w innej części oparty na praktyce. W części teoretycznej, choć można ją też traktować jako praktyczną, nastąpiła próba udokumentowania i potraktowania euroregionu jako naturalnego klastra złożonego. Dalszy fragment rozdziału dotyczy Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (EPS) i Partnerstwa Wschodniego jako elementu zbliżenia wschodniego w relacjach z Unią Europejską.

W rozdziale VI opisano Europejską Współpracę Terytorialną (EWT) wraz z jej priorytetami oraz zasięgiem euroregionalnym na wszystkich polskich pograniczach. Odnotowano w niej obecność partnerów spoza UE jak Białoruś, Ukraina, Rosja oraz dokonano próby zebrania i przedstawienia mocnych i słabych stron euroregionów polskich pograniczy. Analiza SWOT jest dość ważnym elementem, gdyż może posłużyć jako materiał do opracowania strategii rozwojowej euroregionów, do której wciąż euroregiony zdążają. Z kolei poprzez aktywność polskich euroregionów w EWT starano się przedstawić polskie euroregiony w integracji europejskiej (zgodnie z tytułem opracowania).

Rozdział VII stanowi studium empiryczne polskiej euroregionalizacji uwzględniające efekty praktyczne funkcjonowania euroregionów. W pierwszej części tego fragmentu, opartej na badaniach kontynuowanych przed i po akcesji, dokonano porównania opinii ludzi i władz euroregionalnych dotyczących celów i czynników euroregionotwórczych, znaczenia euroregionalizacji dla pogranicza, jak też korzyści i barier euroregionalnych. Podjęto też próbę weryfikacji wpływu euroregionalizacji na jakość życia społeczności lokalnych poprzez zbadanie szybkości wyrównywania wynagrodzeń euroregionalnych w stosunku do średniej krajowej.

Drugą część rozdziału skoncentrowano na wybranych praktycznych przedsięwzięciach w polskich euroregionach, które mają wymiar i znaczenie nie tylko dla Polski ale i europejskie. Dokonując wyboru kierowano się m.in. oryginalnością zarówno euroregionów w „rodzinie euroregionalnej”, siłą oddziaływania tych przedsięwzięć zarówno w wymiarze lokalnym jak i o szerszym zasięgu, jak i czasem niepowtarzalnością w innych euroregionach europejskich. W związku z powyższym uwagę zwrócono na euro-miasta, projekty wspólne międzyeuroregionalne, tzw. sieciowe i parasolowe, Euroregion Karpacki, który jest ewenementem i ciekawostką nawet na skalę światową oraz Euroregion Bałtyk, który „wciąga” we współpracę wielkie grono partnerów, w tym pozaunijnych, także najmłodsze euroregiony polskie oraz fundusze norweskie. W ten sposób objęto analizą wszystkie polskie pogranicza z zachodu przez południe i wschód, a na północnej granicy kończąc i dokumentując fakt, iż euroregiony stały się na polskich granicach „napędowym kołem” rozwojowym. Zwrócono przy tym uwagę na wielopłaszczyznowość aktywizacji obszarów przez euroregiony i możliwość ciągłej ewolucji oraz wprowadzania nowoczesnych i innowacyjnych metod współpracy. W relacji tej występuje silne sprzężenie zwrotne, gdyż z jednej strony euroregion „sprowadza” na swój obszar wiele płaszczyzn współdziałania, a z drugiej – to one czynią euroregion „dojrzałym” włączającym go w realizację założeń strategii rozwojowych UE.

Przy powstawaniu opracowania wykorzystano warsztat literaturowy, w tym literaturę obcojęzyczną, zwłaszcza w jego części teoretycznej oraz materiał źródłowy w jego części empirycznej. Materiał źródłowy ma dość zróżnicowane pochodzenie, gdyż opierano się zarówno na raportach, materiałach Komisji Europejskiej, materiałach z Sekretariatów euroregionalnych, jak również bogatym materiale dokumentacyjnym dostępnym za pośrednictwem źródeł elektronicznych. Ponadto uzyskano cenny materiał badawczy w drodze wywiadów bezpośrednich wśród ludności euroregionalnej i władz lokalnych. W miarę możliwości skierowano zestaw tych samych pytań problemowych i do tych samych respondentów co w badaniach wcześniejszych przed wejściem Polski do UE, które wykorzystano w opracowaniu *„Euroregiony a integracja europejska. Wnioski dla Polski”*. Pozwoliło to na dokonanie porównania „starego” z „nowym” punktem widzenia na euroregionalizację. W ten sposób wnioski dla Polski z poprzedniego opracowania mogły zaowocować niniejszym opracowaniem o polskich euroregionach w integracji europejskiej i w przewyższaniu peryferyjności oraz dysproporcji regionalnych.

Rozdział I

REGIONY I ROZWÓJ REGIONALNY, KLASYFIKACJA TEORII I REGIONÓW – WYBRANE ZAGADNIENIA

Uwagi wstępne

Region i związane z nim zagadnienia zawsze były znaczące w rozwoju kraju jak i ugrupowania integracyjnego, choć może czasem niedostatecznie doceniane. Sytuacja ta ulegała stopniowej zmianie nabierając szczególnej dynamiki po Maastricht. Przyczynił się do tego rozwój procesów integracyjnych i coraz bardziej związana z tym konieczność implementacji subsydialności i partnerstwa. Obecnie bezdyskusyjna jest prawidłowość, iż integracja zaczyna się w regionie, a poprzez państwa narodowe „trafia” do uregulowań ponadnarodowych w UE. W procesie tym przypada szczególna rola euroregionom jako regionom szczególnej „misji”.

Fragment ten ma charakter wprowadzający do problematyki regionu, by ją dalej wykorzystać w problematyce euroregionu. A zatem główną osią rozważań są tu następujące zagadnienia:

- region i rozwój regionalny z uwzględnieniem celów i czynników tegoż rozwoju;
- wybrane teorie dotyczące regionu wraz z próbą ich odniesienia do wciąż poszukiwanej teorii euroregionu;
- miejsce regionu w Unii Europejskiej oraz istota i znaczenie harmonizacji unijnych regionów w podziale NUTS.

1. Region i rozwój regionalny – cele i czynniki rozwoju regionalnego

Na temat regionu i rozwoju regionalnego istnieje bogata literatura, w której dokonuje się analizy, badań i definiowania regionu w różnych aspektach w zależności od tego jakie jest dalsze wykorzystanie materiału badawczego. Tak więc region jest definiowany w aspekcie ekonomicznym, politycznym, prawnym, socjologicznym, kulturowym czy etnicznym. Oczywistym jest jednak fakt, iż niezależnie od przyjętej definicji i kryteriów wyodrębniania, region jest wydzielonym i spójnym obszarem o cechach naturalnych i nabytych oraz jest jednostką